

УДК 343.337
DOI: 10.31733/17-03-2023-349-350

Уляна ШЕМЕТ

здобувач вищої освіти магістерського рівня
ННІ заочного навчання
та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

викл. Анатолій ШИЯН

*(Дніпропетровський державного
університету внутрішніх справ)*

ВОЄННО-КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО В ПРАКТИЧНОМУ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасний період дестабілізації та турбулентності найпріоритетнішим об'єктом кримінально-правової охорони української держави і суспільства є національна безпека. Активна трансформація системи національної безпеки зумовила розробку стратегії захисту від системних загроз воєнно-політичного характеру. Це вимагає відповідних змін у формуванні та реалізації кримінально-правової політики.

Наразі, провідні вітчизняні науковці згуртувалися навколо уточнення доктрини кримінального права, опрацювання дискусійних питань, пов'язаних із новелізацією кримінального законодавства, кримінально-правового регулювання в умовах воєнного стану, кваліфікацією злочинів проти основ національної безпеки, особливостей застосування під час війни кримінальної відповідальності за державну зраду, диверсію, колабораційну діяльність та ін. До такого кола вчених належать: В. Батиргарєєва, Ю. Баулін, Г. Жаровська, О. Литвинов, О. Марін, Р. Мовчан, А. Музика, В. Навроцький, М. Оніщук, Ю. Орлов, Ю. Пономаренко, О. Радутний, Є. Стрельцов, В. Тацій, М. Хавронюк, В. Шакун та ін.

Хоча сучасне розуміння природи національної безпеки вже не обмежується лише сприйняттям її як стану захищеності, досі залишається не вирішеним питання комплексного забезпечення правової захищеності людини, суспільства і держави. Необхідність приділення особливої уваги до цієї проблеми замовлена тим, що у напрямі забезпечення правової безпеки держави як складової системи національної безпеки України важливе місце посідають питання якості законодавства та практики його застосування. Саме правовій доктрині належить завдання формування вітчизняної правової системи, розробки нових концептуальних підходів до її системно-структурного вдосконалення, якісного наповнення нормативно-правової бази.

Як продукт наукової діяльності, як результат проведення вагомих наукових досліджень і глибокого аналізу наявних державно-правових явищ і процесів правова доктрина виступає своєрідним підсумком пізнання державно-правової дійсності в конкретний історичний період [1, с. 32]. Перебуваючи у нерозривному зв'язку з юридичною наукою, правова доктрина слугує основою формування поняттєво-категоріального апарату правової науки. Наукова теза про те, що практична функція юридичної науки найбільш виразно виявляється у правовій доктрині [2, с. 34], доводить вплив правової доктрини на якість професійної діяльності юристів, а, отже, й на результативне функціонування нормотворчої та правозастосовної практики.

Власне, особливість і водночас складність правового становища в Україні пояснює прагнення вітчизняних науковців-правників удосконалити кожен галузь права і сприяти створенню необхідної нормативної бази. Так, в умовах воєнного стану почали діяти кримінально-правові норми, які складають певну групу. З одного боку, ці правові норми мають юридичну єдність і спроможні регулювати певну сукупність суспільних відносин, з іншого боку, – існує певна їхня змістовна відокремленість. Сукупність таких норм науковці схильні вважати підгалуззю кримінального права під назвою «воєнно-кримінальне право», розуміючи під нею певну систему, що має самостійний, так званий елементний характер в

межах кримінального права [3, с. 245-246].

Оскільки система національної безпеки України утворює єдиний державно-правовий механізм, тобто є державно-правовою надбудовою, яка орієнтована на практичну координацію усіх видів діяльності державних і громадських інститутів [4, с. 103], то предмет воєнного-кримінального права визначається відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про національну безпеку» від 21.06.2018 (з подальшими змінами і доповненнями); Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 «Про Стратегію національної безпеки України».

Сьогодні на воєнно-кримінальне право звертають увагу і як до підгалузі законодавства та права, так і до навчальної дисципліни та наукового напрямку. Спрямованість на вивчення відповідної навчальної дисципліни вимагає підготовку компетентних спеціалістів із знанням конкретних норм цієї підгалузі права, вмінням правильного тлумачення та практичного застосування.

Щодо наукових розробок в межах воєнно-кримінального права, то вони можуть охоплювати дослідження загальних правових основ національної безпеки, а також дослідження стратегічної спрямованості державної кримінально-правової політики на захист основ національної безпеки у воєнний період.

Отже, як бачимо, перед кримінально-правовою наукою стоять нагальні завдання, що викликані умовами війни, а саме: ідентифікування викликів, що стосуються кримінально-правової політики; оцінка сучасного стану та перспектив розвитку кримінального права; розгляд проблем новелізації кримінального законодавства в умовах воєнного стану; вирішення питання кваліфікації злочинів проти основ національної безпеки України; підготовка нового блоку законів про кримінальну відповідальність за злочини у воєнний час та ін. Оперативне прийняття змін до Кримінального кодексу України окреслило групу правових норм, що виділені в якості підгалузі, яка отримала назву «воєнно-кримінальне право».

---

1. Клещенко Н.О. Роль правової доктрини на формування національного законодавства: реалії сьогодення. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. Вип. 6. С. 31-33.

2. Максимов С.І. Правова доктрина: філософсько-правовий підхід. Юридичний журнал «Право України» (україномовна версія). 2013. Вип. 9. С. 34-54.

3. Стрельцов Є.Л. Воєнно-кримінальне право: сучасний стан. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 року). Одеса, 2022. Т. 2. С. 244-247.

4. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.